

Fabriksockupationer

-en väg till demokrati?

Kim Sundbeck
Freja Hagsund

Lunds universitet
Statsvetenskapliga institutionen

STVA21
VT10
Handledare: Kristina Margård

Abstract

Liksom flera andra latinamerikanska länder är Argentina en relativt bristfällig demokrati. Det finns ett antal aspekter att åtgärda innan demokratin kan anses konsoliderad. En viktig politisk aktör för denna process är civilsamhället. I Argentina utmärks detta framför allt av sociala rörelser som verkar för olika marginaliserade grupper. I denna uppsats har vi studerat rörelsen av arbetare som i samband med den ekonomiska krisen i början på 00-talet tog sina konkursdrabbade arbetsplatser i egna händer. Med hjälp av teorier om civilsamhället har vi undersökt vilka brister i demokratin denna sociala rörelse kan anses kapabel till att påverka. Våra resultat visar på att fabrikssockupanterna främst har en inverkan på den socioekonomiska ojämlikheten och det demokratiska klimatet genom att sprida värderingar. Däremot är dess insatser begränsade vad gäller att stärka de svaga politiska institutionerna.

Studien är teorikonsumerande och utgår från sekundärkällor.

Nyckelord: Argentina, civilsamhälle, sociala rörelser, konsolidering, fabrikssockupanter

Innehållsförteckning

<u>1 Inledning.....</u>	<u>1</u>
<u>1.1 Syfte och problemformulering.....</u>	<u>2</u>
<u>1.2 Metod och avgränsningar.....</u>	<u>2</u>
<u>1.3 Material.....</u>	<u>3</u>
<u>1.4 Disposition.....</u>	<u>4</u>
<u>2 Begreppsdefinitioner.....</u>	<u>5</u>
<u>2.1 Demokratikonsolidering.....</u>	<u>5</u>
<u>2.2 Civilsamhälle.....</u>	<u>6</u>
<u>2.3 Sociala rörelser.....</u>	<u>7</u>
<u>2.4 Teori.....</u>	<u>7</u>
<u>2.4.1 Kritiska perspektiv på civilsamhällets roll för demokratikonsolidering.....</u>	<u>8</u>
<u>3 Empiri.....</u>	<u>11</u>
<u>3.1 Argentinas historia.....</u>	<u>11</u>
<u>3.2 Fabriksockupationerna.....</u>	<u>12</u>
<u>3.2.1 Rörelsens mål och strategier.....</u>	<u>13</u>
<u>3.3 Demokrati i Argentina.....</u>	<u>14</u>
<u>3.4 Ojämlighet.....</u>	<u>14</u>
<u>3.5 Politiska institutioner.....</u>	<u>15</u>
<u>3.6 Rule of law.....</u>	<u>15</u>
<u>3.7 Civilsamhället och inställning till demokrati.....</u>	<u>16</u>
<u>4 Analys.....</u>	<u>18</u>
<u>4.1 Svaga institutioner.....</u>	<u>18</u>
<u>4.2 Misstro mot det demokratiska systemet.....</u>	<u>19</u>
<u>4.3 Bristande rättsväsende.....</u>	<u>20</u>
<u>4.4 Socioekonomisk ojämlikhet.....</u>	<u>21</u>

<u>5 Slutdiskussion.....</u>	<u>23</u>
<u>6 Referenser.....</u>	<u>25</u>

1 Inledning

”Argentinization” är en term som används för att beteckna stater som trots upprepade försök av demokratisering misslyckas med en konsolidering och ofta faller tillbaka i auktoritära styren (Tulchin 1995:17). Begreppet grundar sig i Argentinas ständiga pendlande mellan demokratiska och auktoritära styren. Trots att Argentina idag är en demokrati, detta sedan 1983, är landet liksom flera andra latinamerikanska demokratier inte en fullvärdig sådan. Det finns en rad problem och brister som måste åtgärdas innan demokratin kan anses vara konsoliderad.

Konsoliderad demokrati bygger på att medborgarna tillfullo kan tillgodogöra sig fördelarna som är förknippade med demokrati och den starkaste indikatorn på detta är att medborgarna ser demokrati som det enda tänkbara formen av styre. Därför brukar man säga att en stat är konsoliderad när demokrati är ”the only game in town”.

I denna uppsats kommer vi undersöka det demokratiska läget idag för att se vilka aspekter brister som finns för att det skall bli en konsoliderad demokrati. Genom teorier om civilt samhälle kommer vi sedan att se vilka av dessa aspekter de rörelser som vuxit fram under 2000-talet kan påverka.

Historiskt sett finns det i Argentina en tradition av ett starkt civilsamhälle och sociala rörelser som spelade en stor roll för militärdiktaturens fall. De sociala rörelserna är fortfarande starka aktörer, men deras mål och tillvägagångssätt har förändrats. Man talar om ”den nya rörelsen”. Sociala rörelser har länge negligerats i demokratiforskningen men har på senare tid tillskrivits en betydande roll i alla stadier av demokratiseringprocessen. Rörelserna verkar idag med helt andra förutsättningar och mot andra mål än under diktaturen. Vi vill undersöka om de fortfarande har en roll i demokratiseringsprocessen nu när de politiska institutionerna har demokratiserats, med tanke på den roll andra sociala rörelser spelade i landets transition.

Vi riktar fokus på fabriksockupanterna i Argentina. De skiljer sig från klassiska arbetsorganisationer som använt strejker som ett vapen. Istället har ockupanterna gått till arbetet trots att arbetsplatsen håller stängt. De är ändå typiska för den nya typen av mobilisering som skett under 2000-talet. De har en väldigt decentraliserad organisering och verkar inte för att åstadkomma en revolution utan snarare präglas rörelsen av idéer om samarbete, gemenskap och självförsörjning på lokal nivå. Drivkraften är inte heller i första hand av ideologisk karaktär utan arbetarna har organiserat sig i syfte att behålla sitt arbete i tider av ekonomisk kris och hög arbetslöshet. Rörelsen bidrar dock indirekt till att förändra andra delar av samhället.

1.1 Syfte och problemformulering

I denna uppsats ville vi inledningsvis undersöka hur civilsamhället kan verka för en konsolidering av demokratin i Argentina. En sådan utgångspunkt har dock en alltför hög abstraktionsnivå för att kunna fungera som frågeställning. För att göra undersökningen genomförbar har vi tvingats smalna av begreppet "civilsamhälle" genom att exemplifiera med en specifik rörelse. På så sätt är vår undersökning en teorikonsumerande fallstudie av "fabriksockupationsrörelsen". En orsak till att vi valt just denna rörelse är att den även efter den ekonomiska krisen är aktiv till skillnad från mycket av mobiliseringen som skedde under kristiden.

Trots att det är en fallstudie vi genomför kan man ändå tänka sig att den ger en viss grund för generalisering. Detta eftersom att fabriksockupanterna på många sätt delar de centrala dragen hos den moderna folkliga mobiliseringen i Argentina. Eftersom gränsen mellan de olika rörelserna är svag och samarbetet mellan dem är starkt kommer vi oundvikligen i vår analys även att beröra rörelserna som helhet och som en del av civilsamhället.

Därför har vi valt frågeställningen:

- Hur kan fabriksockupationsrörelsen verka för en mer konsoliderad demokrati i Argentina?

Detta är ett intressant område eftersom att trots att mycket har skrivits om social mobilisering i Argentina har det gjorts få kopplingar till landets demokratiska utveckling efter militärdiktaturens fall.

1.2 Metod och avgränsningar

Vår utgångspunkt är teorier om hur civilsamhället kan delta i en demokratiseringsprocess. Vi kommer att börja med att identifiera vilka kriterier som måste vara uppfyllda för att en demokrati ska anses konsoliderad.

Vi är intresserade av att se hur "den nya rörelsen" i allmänhet och fabriksockupationsrörelsen i synnerhet kan verka för en ökad konsolidering i Argentina. Vår ambition är alltså *inte* att svara på hur Argentina kan konsolideras. Detta är en viktig distinktion eftersom vi i vårt arbete kommer att fokusera endast på de brister i demokratin där denna rörelse kan anses kunna påverka. Då civilsamhällets olika effekter inte är vetenskapligt mätbara och jämförbara kommer vi att enbart rikta in oss på att granska rörelsens organisering samt dess explicita och implicita strategier. Vi kommer att redogöra för det nuvarande

demokratiläget i landet utifrån ett antal olika dimensioner. Efter det fortsätter vi att analysera de aspekter av demokrati fördjupning där rörelserna kan anses vara verksamma. Detta implicerar ofrånkomligen avvägningar, val och ställningstaganden som kommer att påverka vårt resultat i en viss riktning. Då det är sociala rörelsers makt till påverkan vi intresserar oss för kommer vi till en viss mån vara selektiva i redogörelsen för bristerna i den argentinska demokratin. Hade man fokuserat på andra dimensioner av demokratin, eller utgått från andra kriterier och teorier hade man givetvis nått andra slutsatser. Förhoppningen kvarstår att vi ska ha uppfyllt kraven för god vetenskap gällande intersubjektivitet, akademisk hederlighet, systematik etc.

1.3 Material

Vi kommer framför allt att utgå från artiklar, uppsatser, böcker samt publikationer från organisationer som genomför demokratianalyser. Materialet består alltså uteslutande av sekundärkällor. Dessa räknas som regel som mindre tillförlitliga än förstahandskällor. Vad som är viktigt att ha i åtanke vid användning av sekundärkällor är att ha ett kritiskt förhållningssätt och bedöma graden av tillförlitlighet (Esaiasson et al 2009:318f). Esaiasson nämner tre viktiga aspekter av källkritik. Den första gäller möjligheten att validera vad som påstås. Detta kan t.ex. uppnås genom att man har två olika källor som oberoende av varandra vittnar om samma sak. Den andra aspekten gäller avståndet mellan berättare och vad som berättas. Det handlar då om ”centralitet”, vilket innebär att man lutar mer på en källa som har varit närvarande under ett händelseförlopp, snarare än någon som varit i periferin. De tredje aspekten berör källans grad av oberoende. Eftersom det inte finns något sätt att förhålla sig helt oberoende (/objektiv) till politiska skeenden så handlar denna aspekt snarare om att bedöma graden av beroende (*ibid*).

I vårt material, som enbart består av sekundärkällor, blir vi oundvikligen utelämnade åt någon annans fokus och analyser. Tidigt i uppsatsprocessen, under vårt sökande efter material, märkte vi t.ex. att vänsterorienterade forskare, författare och journalister var mycket mer intresserade av fenomenet ”sociala rörelser” än deras mer högerorienterade kollegor och skildrade rörelserna tydligt subjektivt i många fall. För att komma till rätta med denna problematik kommer vi använda oss av flera olika källor som beskriver samma händelseförlopp samt kritiskt granska våra källor för att därmed kunna öka vår trovärdighet.

Det finns mycket intervjuer (förstahandskällor) som berör vårt ämne. Men vi har valt att inte använda dessa eftersom vi inte kunnat utvärdera hur urvalet av intervjuobjekten sett ut. Urvalet av det som publicerats kan vara väldigt selektivt och intervjuaren kan ha valt personer som delar dennes åsikt. Dessutom har vi haft

ambitioner att se fenomenet som en helhet snarare än att fokusera på enskilda individers upplevelse av det.

"Den nya rörelsen" växte fram under den ekonomiska krisen i Argentina. Det är också runt tidigt 2000-tal som de mesta av litteratur kring detta fenomenet finns. Men eftersom vi använder demokratianalys från 2008-2009 har vi till största delen valt det material om rörelserna som publicerats efter krisen.

1.4 Disposition

Vår uppsats är upplagd i följande steg; 1) Inledning 2) begreppsdefinition av: konsoliderad demokrati, sociala rörelser och civilt samhälle samt teoribildningarna om civilsamhälle och vilka effekter detta kan ha för/emot demokratin. 3) Bakgrundsinformation om Argentina, dagens demokratiläge samt fabriksockupationerna 4) Teoretisk analys av hinder för konsolidering och vad rörelserna kan göra för/emot detta. 5) Slutdiskussion

2 Begreppsdefinitioner

2.1 Demokratikonsolidering

I takt med att demokratiseringen av världens länder tog form blev det klart att inte alla klarade av att bibehålla ett demokratiskt styrelseskick. Många länder föll tillbaka i auktoritära system eller lyckades aldrig uppnå statusen av fullvärdig demokrati. Under 1970 och 80-talet bedrevs mycket forskning på vilka mekanismer som ledde till demokratisering. En skiljelinje som drogs var mellan demokratier i utveckling, där systemet inte hunnit etablera sig fullt ut än, och konsoliderad demokrati, där demokrati var "the only game in town"(Grugel 2002:3ff). Med detta menas att medborgarna ser demokrati som det enda realistiska alternativet (Diamond 1999:65). Vad som krävs för att detta stadium ska infinna sig råder det oenighet om.

Enligt Tulchin kräver en konsoliderad demokrati dock mer än så. I en icke-konsoliderad regim råder demokrati utan att medborgarna tillfullo kan tillgodoräkna sig dess fördelar. I en sådan uppfylls den minimala definitionen av demokrati: till viss utsträckning hålls fria och rättvisa val regelbundet. Även rättigheter upprätthålls samt partier och sociala rörelser finns att ansluta sig till. Men dessa aktörer har inte enats om grundläggande principer för demokratin (Tulchin 1995:16). Till detta ställs ytterligare ett par strukturella faktorer som styret måste uppfylla. Rättsstatsprincipen (rule of law), en tydlig maktindelning, en demokratisk konstitution, pluralism i politiska aktörer, rättigheter och friheter samt stabilitet i institutionerna. Kort sagt ska alla kraven för en liberal demokrati uppfyllas till fullt (Haerpfer 2009:314). En relevant invändning är att en stor del av konsolideringsforskningen har tagit sin grund i ett västerländskt synsätt och demokratiförståelse. Varje demokrati har sitt eget sätt att konsolideras och toleransen för instabilitet bör vara anpassad för varje enskilt fall. Men det centrala problemet för varje fördjupning av demokratin är detsamma. Hur ska medborgarna börja se demokrati som det enda tänkbara styrelsesättet? På den frågan finns många svar och det är inte säkert att ett liberalt synsätt på bästa sätt kan erbjuda lösningen. En modell som inte tar hänsyn till landets historiska, sociala, ekonomiska, sociala och etiska faktorer samt den internationella kontexten etc kommer alltid att misslyckas (Tulchin 1995:17ff).

För att ta reda på vad som kan göras för en konsolidering måste man med andra ord först ta reda på vad som hindrar landets medborgare att uppfatta landet som en demokrati snarare än att stirra sig blind på vad som saknas för att det ska bli en fullvärdig liberal demokrati. I vår uppsats argumenterar vi för att en konsolidering nödvändigtvis är kontextbunden. Vi kommer att välja ut de faktorer som vi anser vara avgörande i Argentinas konsolidering.

När man talar om demokratins kvalitéer finns ett inneboende dilemma. Demokratin bedöms dels efter hur demokratiskt den är och dels hur effektivt den styrs. Historien är full av demokratier som förlorade sitt stöd för de inte lyckades tillgodose sina medborgares krav. Problemet var inte nödvändigtvis att de inte var tillräckligt demokratiska utan de var ineffektiva och svaga (Diamond, Morlino 2005:80). Vi är medvetna om detta problem när vi ser konsolidering som en bedömningsfråga från medborgarna. Detta är dock något vi inte kan undersöka och utelämnar från vår analys. I Argentinas fall är det rimligt att tänka sig att stödet för demokrati skulle öka om landet lyckades komma till rätta med de brister som demokratin har.

2.2 Civilsamhälle

Det finns ingen enhetlig definition av vad civilsamhället egentligen innebär. Begreppet används frekvent i dagens demokratiforskning, men dess betydelse skiljer sig något från fall till fall (Letki 2009:159). En generell betydelse av termen är att den refererar till medborgare som aktörer i den "sfär" som ligger mellan staten och individen (Grugel 2002:93). I denna sfär verkar en mångfald av organisationer och andra aktörer. Enligt en smal definition består civilsamhället framför allt av frivillighetsorganisationer, medan andra även inkluderar sociala rörelser och politiska partier. Vilka aktörer som räknas som en del av civilsamhället är beroende av i vilket stadium av demokratisering landet befinner sig i (Letki 2009:159f). Begreppet kan även sägas rymma de värderingar och normer som finns i samhället. "Civilsamhälle" kan förstås som ett samlingsbegrepp för de icke-statliga institutioner där medborgare ges en möjlighet att ifrågasätta staten (Grugel 2002:95f).

Vad som man räknar in civilsamhället skiljer sig också i olika geografiska regioner. I den latinamerikanska kontexten likställer man ofta civilsamhälle med de sociala rörelser som finns och verkar för socioekonomisk jämlikhet (*ibid*). I vår definition av civilsamhälle utelämnar vi partier eftersom dessa framför allt har en plats i forskning som rör de tidiga stegen mot demokrati. I Argentina räknas de numera som en del av staten och på så sätt utanför det civila samhället.

2.3 Sociala rörelser

Sociala rörelser förstås ofta som en del av civilsamhället. Detta gör emellertid inte definitionen av vad som egentligen kännetecknar "sociala rörelser" mycket klarare. Liksom "civilsamhälle" är "sociala rörelser" också ett mångtydigt begrepp. Enligt Petras och Veltmeyer som inriktat sin forskning på sociala rörelser i Latinamerika har denna organisationsform inte som mål att direkt överta makten i ett politiskt system. Dessa rörelser organiserar sig snarare för att öka medborgarnas möjligheter att genom organisering kunna åstadkomma sociala reformer (2005:220). Sociala rörelser kan förstås som ett koncept som innefattar följande tre mekanismer: 1) Involvering i konflikter där motståndarens identitet är förstådd av alla i rörelsen 2) Det finns tydliga informationsnätverk 3) Rörelsen har en distinkt kollektiv identitet (della Porta - Diani 2006:20ff).

Sociala rörelser verkar i politiska eller kulturella konflikter antingen för eller emot sociala förändringar. Med "konflikter" menas att det finns olika aktörer som kämpar för kontroll inom samma område och att när en part når framgång skadas den motsatta partens intresse i konflikten. Rörelsens mål måste inte nödvändigtvis korrespondera med dess metoder. En social rörelse måste inte heller ha några krav på formella medlemskap. I processen för social förändring kan både individer och organisationer kan verka, utan att ge upp sin självständighet utanför rörelsen, för att uppnå det utställda målet. Vad som håller samman rörelsen är istället den kollektiva identiteten. Gemensamt är målet och engagemanget för förändring. Det ömsesidiga erkännandet är definitionen för vilka som ingår i rörelsen (*ibid*).

2.4 Teori

Som nämnt ovan i begreppsdefinitionen utgör civilsamhället en möjlighet att ifrågasätta staten. Vad som menas med "ifrågasätta" kan förstås på olika sätt. Det dominerande perspektivet i dagens forskning är det liberala synsättet (Oxhorn 2006:61). Larry Jay Diamond, en teoretiker inom ämnet, listar ett antal punkter som skildrar det civila samhällets roll utifrån detta synsätt.

”The role of civil society in democracy is to:

1. limit state power and subject governments to public scrutiny
2. provide an area for citizens to participate in voluntary associations, increasing their democratic awareness and skills
3. offer a space for development of democratic values such as tolerance, moderation and a willingness to compromise

4. create channels other than political parties for the articulation, aggregation and representations of interests
5. generate opportunities for participation in local levels of governance
6. cut across sectional interests and mitigate political conflict
7. recrute new political leaders
8. provide non-participation election monitoring which deters and check fraud and monitors judicial and legal reforms in new democracies
9. disseminate information and if necessary contradict official information
10. provide the resources to carry out economic reforms
11. lower the burden and demands placed upon the state ”
(Grugel 2002:94)

De framträdande dragen i denna syn på civilsamhället är att det ska: skola medborgarna i demokrati, begränsa och utkräva ansvar från staten och erbjuda andra kanaler för politiskt deltagande. Sättet de gör detta på är att stimulera deltagande. När medborgarna organiserar sig så tränas de i demokratiska beslutsprocesser. Detta leder till att demokratiska värderingar som är nyttiga för demokrati växer fram till exempel: tolerans, respekt och kompromissvilja. När medborgare samarbetar och möts på detta sätt skapas socialt kapital (Diamond 1999:241ff). Socialt kapital kan förstås som principer av tillit och samarbete hos medborgarna, vilket kan nyttjas som en samhällelig resurs för demokratisk utveckling (Letki 2009:160).

Civilsamhället håller också staten ansvarig genom att mobilisera medborgarna då staten agerar utanför sina befogenheter och genom att erbjuda alternativa informationskällor. Det ger också marginaliserade grupper en chans att komma till tals i alternativa kanaler (Diamond 1999:241ff).

2.4.1 Kritiska perspektiv på civilsamhällets roll för demokratikonsolidering

Det finns röster inom demokratiforskningen som förhåller sig mer kritiska till civilsamhället och utomparlamentariska rörelsers möjligheter att påverka demokratin i ett land. På många sätt handlar det om en åtskillnad mellan top-down- och bottom-up-perspektiv. Om man håller med om att det är socialt kapital som är det väsentliga i demokratikonsolideringen återstår frågan om huruvida det sociala kapitalet tillkommer allmänheten ”from below” från civilsamhället eller om det genereras från politiska institutioner ”from above”. Rothstein argumenterar, tvärt emot många forskare, för att socialt kapital sprids från de politiska institutionerna. Han betonar rättsstatens vikt, men även att opartiskhet, likbehandling och andra demokratiska värden finns i den offentliga förvaltningen (Rothstein 2003:219).

I boken , ”The myth of civil society”, kritiserar Encarnación det starka fokus som har kommit att ligga på det civila samhället i frågor om konsolidering. Den vetenskapliga diskursen kring konceptet civilsamhälle i demokratilitteraturen har, komprimerat och förenklat sett, framför allt fokuserat på civilsamhällets förmåga att bidra till *socialt kapital* hos medborgarna, något som i sin tur kan underlätta sociala relationer och bidra till ett demokratiskt klimat i samhället samt förbättra de politiska institutionernas funktion (Encarnación 2003:4). Ett starkt civilsamhälle och socialt kapital öppnar för ett deltagande samhälle, spridandet av liberala värderingar och att skapa mekanismer för att influera institutionellt ansvar (Letki 2009:159).

Encarnación främsta argument är att teorier om vad det civila samhället kan göra för demokratin saknar empirisk förankring (2003:35). Ett starkt civilsamhälle och en stark demokrati samexisterar ofta, men detta innebär inte nödvändigtvis att det föreligger ett kausalt samband, med bestämd riktning, fenomenen emellan. Det finns t.o.m. undersökningar som stödjer motsatsen (Rothstein 2003:169).

Mycket av Encarnacións kritik riktas mot teorier som utgår från en bredare definition av civilsamhälle. Putnam, en känd förespråkare för civilsamhällets vikt inkluderar t.ex. frivilliga och opolitiska organisationer såsom bowlinglag och fågelskådarföreningar. Dessa sammankomster skulle verka för att skapa *tillit* till andra människor, något som är centralt för en välfungerande demokrati (Encarnación 2003:29). Som exempel på empiriska invändningar kan nämnas Weimarrepubliken som kännetecknades av ett starkt civilsamhälle under mellankrigstiden. Tyskarnas medlemskap i klubbar, frivilliga eller professionella organisationer lyckades inte hindra fallet ner i diktaturen (Encarnación 2003:37). Sheri Berman hävdar t.o.m. att det välutvecklade civilsamhället verkade till nazisternas fördel då de, med hjälp av dessa nätverk, lyckades infiltrera sig i befolkningen (Rothstein 2003:166). Detta är en intressant invändning; civilsamhället och sociala rörelser verkar inte nödvändigtvis för demokrati eller sprider nödvändigtvis indirekt demokratiska och liberala värderingar.

I vår analys kommer vi använda teorin om civilsamhället och dess förmåga att inverka på demokratin. Vi kommer dock dels att ta hänsyn till kritiken mot den och dels avgränsa den för att kunna applicera den på en specifik rörelse. Vi är medvetna om att när Diamond skriver om civilsamhället syftar han på den mångfald av politiska aktörer som verkar i sfären mellan staten och det privata. För att kunna applicera teorin på vår forskning måste vi se vilka element av den som har ett förklaringsvärde i rörelsens effekter på demokratin.

3 Empiri

3.1 Argentinas historia

Argentina blev självständigt år 1816 efter tre århundraden av spanskt styre. De följande decenniernas försök till demokratisering avbröts ofta av krig och militärkupper (Freedom House). Landet var länge en ogynnsam plats för demokrati, då kulturella och sociala institutioner var mycket auktoritärt uppbyggda och där spår från kolonialmakten levde kvar i form av en centraliserad stat, absolut auktoritet och en antiliberal ideologi (Diamond et al 1989:63). Juan Perón blev president 1946 med de uttalade målen om social rättvisa och ekonomiskt oberoende för Argentina. Han placerade sig inte på en höger-vänsterskala som kapitalist eller socialist, och undvek således inblandning i Kalla kriget. Perón var president till -55 då han störtades genom en militärkupp. Han återvände till makten 1973, dog året därpå, varefter Isabel Perón tog över makten. Perón har lämnat djupa spår i landet efter sig och den argentinska politiken präglas än idag av peronismen. Som politisk ideologi förstås peronismen bäst utifrån den argentinska kontexten och är svår att placera in i höger-vänsterklassifikationer. Den har såväl höger- som vänsterfraktioner. Några av huvudpunkterna är strävan efter frihet från utländskt inflytande, ett auktoritärt centralstyre, en tredje vägens politik (att hålla goda relationer med USA såväl som Sovjet) med korporativa inslag. Peronismen har beskrivits som en blandning mellan socialdemokrati och nationalism. Under sin regeringstid förstatligade Perón centralbanken, järnvägsbolagen, universitet m.m. samt genomförde omfattande sociala investeringar (The Economist Intelligence Unit).

Man talar om en kronisk instabilitet och ett pendlande mellan regimer som når sin kulmen i militärdiktaturen 1976-1983 (BTI). Under diktaturtiden, även kallad "det smutsiga kriget", förföljdes, torterades och mördades tiotusentals medborgare, framför allt fackföreningsmedlemmar, studenter och vänsteraktivister i den "nationella omorganiseringsprocessens" namn.

1983 ersattes diktaturregimen med en folkligt vald president, Raúl Alfonsín. Hans började på nytt en konsolidering av landets demokrati och försökte införa nya ekonomiska modeller. Men på grund av misskötsel av finanserna ledde det till att en ännu en ekonomisk kris drabbade landet. Inflationen ökade kraftigt och

1989 förlorade Raúl Alfonsín makten till Justicialist Party (ett peronistparti) (The Economist Intelligence Unit 2008:4ff).

Argentinas nya president blev Carlos Menem. Under detta styret genomfördes en mer nyliberal och mer marknadsorienterad typ av ekonomi istället för de utlovade populistiska reformerna partiet gått till val på. Regimen lyckades få inflationen under någorlunda kontroll och lyckades ändra konstitutionen så att en presidentkandidat kunde bli omvald direkt. Detta möjliggjorde att Carlos Menem kunde bli omvald 1995. Hans andra period som president blev mer problemfylld. Ekonomisk recession och ökat fokus på insyn i det statliga finanser, arbetslösheten samt den höga sociala kostnad de tidigare nyliberala reformerna hade kostat gjorde att en koalitionsregering bestående av UCR och Frente del País Solidario- partiet fick makten i kongressen 1997 och Fernando de la Rúa från UCR presidentvalet 1999 (*ibid*).

Krisen i Argentina i början på 2000-talet gjorde att stödet för koalitionen minskade och Fernando de la Rúa tvingades avgå. Bristen på andra alternativ gjorde att Eduardo Duhalde enkelt kunde ta makten med ett brett stöd från befolkningen. Därefter lyckades Argentina med en stark ekonomisk återhämtning och regimen bröt upp de gamla amnestilagarna som tidigare skyddat medlemmar ur militärdiktaturen från att ställas till svar för brott mot mänskliga rättigheter. Därefter tog Nestor Kirchner över och efterträddes av sin fru Cristina Fernández de Kirchner som sitter vid makten idag (*ibid*).

3.2 Fabriksockupationerna

Det civila samhället i Argentina har försvagats och fragmenteras av den nyliberala ekonomiska modell som började implementeras 1989 av Carlos Menem. Många av reformerna ledde till att offentligt anställda blev uppsagda, arbetslösheten ökade och medelklassen blev mindre (Oelsner-Bain 2009:298).

Efter flera år av recession mötte Argentina i början av 2000-talet sin värsta ekonomiska kris någonsin. I samband med denna blev miljontals människor arbetslösa och tusentals fabriker tvingades stänga ner (Trigona:2006). Krisen ledde till nya former av rörelser i civilsamhället. Stora demonstrationer med ”vanligt” folk ledde till De la Rúas avgång. Även på andra håll organiserade man sig mot arbetslösheten, regeringen och för att visa sitt missnöje mot regeringen (Oelsner-Bain 2009:299). Fabriksockupationerna var ursprungligen liksom de andra ”nya rörelserna” inte organiserade. Det rörde sig om ett liknande händelseförlopp som utspelade sig samtidigt på flera håll i landet. Fabriksägare avbröt produktionen, betalade inte längre ut löner till arbetarna och övergav till sist fabriken och förklarade företaget i konkurs. Arbetarna i flera av dessa övergivna fabriker bestämde sig då för att fortsätta gå till jobbet, sätta igång maskinerna och

själva sköta produktionen och administrationen (*ibid*). Det rör sig om drygt 200 fabriker i Argentina (Zibechi 2006). Företeelsen beskrivs inte sällan som en ideologisk handling, en protest mot det kapitalistiska systemet och marknaden, det är dock mer troligt att de flesta av ockupanterna snarast agerade desperat för att slippa arbetslösheten och för att kunna säkra sin konsumtion (Magnani 2004:24). Trots arbetarnas initialt privata anledningar till ockupationerna växte det successivt fram ett nätverk av ömsesidigt stöd mellan de olika arbetsplatserna (Trigona 2006).

Rörelsen som växte kallades "empresas recuperadas" (återtagna företag) och målet är att återuppta verksamheten själva och få till stånd legala och finansiella medel till detta. Liksom alla sociala rörelser är inte heller denna helt enhetlig (Hille 2009:6). Detta visas genom att de övertagna företagen organiserar sig i olika segment. Det största är "MNER" (National Movement of Recuperated Enterprises). Förutom att skapa ett forum för olika fabriker att utbyta erfarenhet så hjälper MNER till att erbjuda juridisk hjälp i tvister mellan arbetare och de forna ägarna som uppstått om när företagen blivit lönsamma igen. Även om rörelsen är långt ifrån enhetlig finns det återkommande drag hos de flesta återtagna fabriker. Nya mindre hierarkiska strukturer har uppstått i flera fabriker och ett ökat nätverkande med andra grupper i samhället har uppstått. Men det finns också fabriker som återgått till de tidigare mönstren med tydliga chef och arbetarrelationer (Trigona 2006)

Ur ren ekonomisk synpunkt har företagen klarat sig bra. Rörelsen är fortfarande i högsta grad aktiv och fick till viss del ett uppsving under den senaste finansiella krisen 2007. Under 2005 fanns 160 ockuperade fabriker med 9500 arbetare och 2009 har denna siffran stigit till 240 med mer än 10000 arbetare (Hille 2009:3).

3.2.1 Rörelsens mål och strategier

Den gemensamma strategin är att överta fabriker som ägarna har lämnat och förklarar i konkurs. Det finns emellertid andra. Olika fabriker och olika samordningsorganisationer är olika ideologiskt färgade. Det pågår mycket samarbete med andra utomparlamentariska rörelser men det varierar mycket från fall till fall i vilken utsträckning detta sker. En förutsättning för att övertagandet lyckades var att aktionen fick stöd av andra övertagna fabriker men även av många sociala rörelser utanför så som studentrörelser, piqueteros med flera (Hille 2009:5). Det finns en hög grad av solidaritet inom rörelsen vilket inte minst den ofta använda sloganen "attack på en av oss är en attack på alla" visar (Petras-Veltmeyer 2006). Men trots det är rörelsen splittrad och den ideologiska strävan delas inte av alla, främst måste fabrisockupationen ses som en rörelse mot arbetslöshet (Hille 2009:13).

3.3 Demokrati i Argentina

För att undersöka hur sociala rörelser kan verka för en mer konsoliderad demokrati krävs en genomgång av hur demokratiläget ser ut, vilka brister som finns och vad som kan förbättras i den argentinska demokratin. De latinamerikanska demokratierna klassas ofta som bristfälliga med problem som korruption, sociala orättvisor, svaga institutioner, ojämn resursfördelning, ineffektiva rättsväsenden samt en hög grad av kriminalitet (Oelsner-Bain 2009:291). Detta är dock en generaliserad bild som inte i samma utsträckning är tillämpningsbar på alla stater i regionen (Hagopian 2005:123).

För att åskådliggöra demokratiläget i Argentina kommer vi att vända oss till Freedom House (FH) och det tyska Bertelsmann Transformation Index (BTI), då rapporter från dessa organisationer ger en utförlig översikt av demokratin i landet utifrån erkänt viktiga demokratikriterier. BTI inkluderar även data från Latinobarómetro, en erkänd organisation som gör opinionsundersökningar i Latinamerika.

Både Freedom House och BTI arbetar med ett välutvecklat skalsystem där länder tilldelas siffror beroende på hur väl olika aspekter av demokratin fungerar. Argentina fick på en skala från 1-10, där 10 är mest demokratiskt 7,90 av BTI. Freedom House tilldelar landet en tvåa i både civila friheter och politiska rättigheter (på en skala från 1 till 7, där 7 är mest demokratiskt), vilket placerar landet i kategorin "free". Inte desto mindre presenterar både BTI och Freedom House flera dimensioner som måste förbättras för att Argentina ska räknas som en fullvärdig demokrati, varav vi har isolerat ett antal som visserligen glider in i varandra, men som med fördel beskrivs var för sig.

3.4 Ojämlighet

Jämlikhetsdimensionen är mycket central i demokratiforskning och en förutsättning för en konsoliderad demokrati av hög kvalitet. Vad som åsyftas är i första hand politisk jämlikhet. Den politiska jämlikheten är dock starkt sammankopplad med den ekonomiska och den sociala, och även om ett lands befolkning räknas som politiska likar från och med allmän rösträtt införts finns det strukturer som kan vara ojämlika som direkt och indirekt formar den politiska agendan och den allmänna diskursen (Rueschemeyer 2005:47). Latinamerika är en region som i hög grad präglas av stora klassklyftor och Argentina är inget undantag. 27% av befolkningen lever i fattigdom, detta trots en stark nationell ekonomisk tillväxt under de senaste fem åren (BTI). En del försök har, från regeringens sida, gjorts till förbättring, men fattigdomen och ojämlikheten i landet

förblir större idag än vad den var för 15 år sedan. Trots att kvinnor är välrepresenterade i politiken är det oftast kvinnor som har det svårast på arbetsmarknaden och följaktligen får det svårast ekonomiskt och socialt. Ursprungsbefolkningen och invandrare har sämre tillgång till offentliga tjänster än befolkningen i allmänhet (*ibid*). Många hamnar i onda cirklar av fattigdom och det saknas välfärdssystem som kan fånga upp dem. De försök som gjorts av institutioner för att utjämna klyftorna beskrivs som ”otillräckligt finansierade, okoordinerade och oorganiserade”(*ibid*).

3.5 Politiska institutioner

De demokratiska institutionerna har stegvis byggts upp efter den ekonomiska krisen i början av 00-talet. Dock är de fortfarande relativt svaga och deras ömsesidiga samarbete och det horisontella ansvarsutkrävandet är inte hundraprocentigt (BTI). Det ligger en betydande koncentration av verkställande makt hos presidenten. Det största partiet, PJ (Partido Justicialista), dominerar beslutsfattandet och oppositionen saknar till stor del kontroll över agendan (*ibid*).

3.6 Rule of law

Argentinarna saknar förtroende för rättsväsendet. Trots Cristina Fernández ansträngningar att öka förtroendet, bl.a. genom att få domare att betala skatt, är tilliten svag. Över hälften av argentinarna tror att det är möjligt att muta en domare enligt Latinobarómetro, och endast 18% anser att det råder likhet inför lagen. Då institutionerna beskrivs som svaga finns det på alla politiska och administrativa nivåer en svaghet och sårbarhet för korruption och politiskt inflytande. Rättsväsendet brister också i neutralitet, transparens och effektivitet.

Korruption är ett stort problem i landet. Politiska partier, lagstiftare, polisen och rättsväsendet uppfattas som mest korrupta och flera ministrar har blivit anklagade för att inte kunna förklara innehavet av stora mängder kontanter. Domarna anklagas för att vara särskilt inkompetenta och korrupta (Freedom House). Det är inte så mycket lagliga eller moraliska hinder som gör att man inte får bukt med korruptionen, utan snarare en uppsättning av vad som beskrivs som ett ”set of informal practices that discourage, preclude or frustrate an effective investigation” (BTI). Detta antyder att korruptionen är en del av den politiska kulturen i landet.

Civila fri- och rättigheter finns, men eftersom att polisen och rättsväsendet ofta är korrupta och dåligt betalda, går övergrepp ofta ostraffade. Tortyr i

fängelser, överdrivet våld mot demonstranter och godtyckliga arrester var vanliga problem för ett knappt decennium sedan, men något som man numera försöker åtgärda.

Brottslighet är ett stort problem, speciellt i Buenos Aires. Efter den ekonomiska krisen 2001-2002 ökade våldsbrotten kraftigt. Ett annat problem är den illegala droghandeln, i vilket även juridiska auktoriteter ofta är inblandade (BTI). Då även polisen i många fall är korrumpade och även ofta inblandade i kriminell aktivitet är det svårt att komma åt problemen (Freedom House). Balansgången mellan brottsbekämpning och mänskliga rättigheter är i många fall inte enkel och viktiga avvägningar måste göras. Den ökade brottsligheten är för argentinarna ett förstarangens problem men bekämpningen måste bedrivas med akt för att inte de nyvunna civila rättigheterna ska gå om stöpet (BTI).

3.7 Civilsamhället och inställning till demokrati

Enligt data från Latinobarómetro var stödet för demokrati 60% i Argentina år 2008, något högre jämfört med snittet i Latinamerika, men lägre än vad som tidigare mätts upp i Argentina (ex. 70% år 2005, 81% år 2006 och 63% år 2007). Endast 18% ansåg att demokrati fungerade bättre i Argentina än i andra länder. 63% anser att röstning är det bästa sättet att uppnå politisk förändring, jämfört med endast 14% som anser att deltagande i protester är det bästa (*ibid*).

De finns en misstro gentemot de demokratiska institutionerna. Trots att många är nöjda med den institutionella uppbyggnaden är färre nöjda med hur konkret verkar. Man är också missnöjd med institutionernas representativitet. 87% anser att regeringen verkar för en minoritet snarare än för majoriteten. Det låga förtroendet som finns för statliga organ klingar inte väl med i vilken utsträckning man anser dem vara ansvariga för att lösa problem. 97% anser att staten är ytterst ansvarig, endast 3% marknaden.

Civilsamhället växte och differentierades under 1980-talet. De verkade dock mest på en lokal nivå och hade starka horisontella band, men saknade vertikala relationer med partier, parlament och regering fram till 2003. Trots att de sociala rörelserna inte kan ersätta partiernas roll tillskriver BTI dem ett stort förklaringsvärde till hur Argentinas klarade sig ut ur den ekonomiska krisen utan alltför stora skador i en tid då staten dragit sig undan (BTI).

4 Analys

De största problemen för en konsolidering i Argentina kan sammanfattas som:

- svaga institutioner
- misstro mot det demokratiska systemet
- bristande rättsväsende
- socioekonomisk ojämlikhet

Mellan dessa punkter finns ingen tydlig skiljelinje, de påverkar och påverkas i hög grad av varandra. En teoretisk uppdelning är dock nödvändig för att en analys ska möjliggöras. Därför kommer vi att gå igenom punkterna var för sig och utifrån teorin diskutera vad rörelsen kan anses kapabel till att förändra.

En social rörelse är ett komplext fenomen sammansatta av flera olika aktörer och det är svårt att identifiera vilken betydelse olika aktörer har för resultatet. Dessutom är rörelsen inte en ensam aktör, den verkar i en komplex kontext och utgången påverkas av hur den influeras av, influerar och interagerar med andra aktörer i samma kontext. Sist men inte minst kommer problemet med vilka tidsramar man ska använda. Rörelser påverkar både på lång och kort sikt. En framgångsrik strategi hos en rörelse kan leda till att dess motståndares intressen hotas vilket motiverar denne att organisera sig. På kort sikt kan alltså en rörelse lyckas driva igenom en förändring, men på en längre sikt kan oppositionen till denna förändring hinna mobilisera sig, vilket kan ge bakslag (della Porta-Diani 2006:227ff).

Fabriksockupanterna och den nya vågen av rörelser i Argentina försöker inte ta makten över staten utan snarare förändra makten (Linton 2003:31). Därmed inte sagt att de ändå inte påverkar indirekt. För att undvika den djungel av problem med att mäta detta som vi presenterade ovan kommer utgå från teorin om civilsamhälle när vi talar om dessa direkta och indirekta effekter.

4.1 Svaga institutioner

Spontant är det svårt att tänka sig hur fabrikssockupanterna skulle kunna stärka de statliga institutionerna. Som enskild rörelse kan de nog också antas ha begränsad makt. Fabriksockupanterna har dock ett nära samarbete med flera andra sociala rörelser till exempel studentrörelser, människorättsrörelser och piqueteros (olika

lokala motståndsrörelser mot nyliberalism och bristande socioekonomisk jämlikhet) och de välkända Madres de Plaza de Mayo (Hille 2009). Även internationellt har rörelsen fått stor uppmärksamhet och blivit mycket omskriven (Linton 2005:14). Utanför den egentliga rörelsen har det växt upp ett nätverk av stöd. Denna uppmärksamhet leder till att omvärlden fattat intresse för landets politik och intresserar sig för vad kritiken bottnar i.

Enligt della Porta och Diani är det främsta sättet på vilket rörelser verkar att mobilisera stöd för förändring och sätta tryck på makthavarna (2006:229ff). På så vis kan rörelsen antas verka indirekt för att stärka institutioner. Rörelsens fokus är dock inte institutionerna, även om de på många punkter är kritiska mot dessa, utan verkar främst för frågor som rör den lokala utvecklingen med fokus på arbetslöshet. Därför är det väldigt långsökt att det skulle kunna påverka institutionerna med hjälp av lobbying. Det är en fråga som ligger utanför deras område. Däremot kan de enligt teorin om civilsamhälle skapa förutsättningar för att dessa ska fungera bättre vilket vi berör i nästa stycke.

4.2 Misstro mot det demokratiska systemet

Misstron hos folket har givetvis till största del att göra med de demokratiska institutionernas brister. Man drar ofta slutsatsen att inställningen inte kan förändras förrän institutionerna förbättras. Teorin om civilsamhälle tillskriver dock sociala rörelser en aktiv och betydande roll för förändring nedifrån. Genom att föra medborgare samman för att samarbeta mot gemensamma mål skapas socialt kapital. Gräsrotsrörelser gör detta i stor utsträckning (Diamond 1999:249).

Den sociala rörelsen vi har valt att fokusera på är en form av "worker self management ". Enligt Petras och Veltmeyer har sådana rörelser potential att via arbetarnas självbestämmande uppnå:

- vad som ska produceras och för vem
 - säkerhetsställa anställningar
 - sätta prioritering för produktionen
 - definiera fördelningen av vinster och arbete
 - kombinera social produktion och disposition av vinsten
 - skapa solidaritet
 - demokratisera de sociala relationerna inom produktionen
- (Petras, Veltmeyer 2006).

Detta är givetvis idealbilder som inte säkert uppfylls bara för att arbetarna själva tar över produktionen. Dessa indikerar emellertid att det finns en demokratisk dimension i rörelsens tillvägagångssätt. Petras och Veltmeyer

tillägger att den argentinska rörelsen uppfyller en del av dessa faktorer. Ett exempel är att den största delen av beslutsfattande bygger på direktdemokrati och arbetarna lär sig nya former av social organisering (Petras - Veltmeyer 2006).

Rörelser som har en byråkratisk struktur tenderar att rikta in sig på organisationens överlevnad snarare än på de kollektivt ställda målen. Dessa gynnar hierarkiska ledarstrukturer och elitism (della Porta - Diani 2006:227). Trots att fabrikssockupanterna har samarbetsorganisationer används dessa mest för nätverkande och hjälp snarare än ett överhuvud. Rörelsen är decentraliserad i sin struktur (Petras-Veltmeyer 2006).

På lång sikt skulle man alltså, enligt denna teori, kunna tänka sig att denna rörelse har goda förutsättningar att sprida demokratiska värderingar och tillvägagångssätt som på sikt kan leda till att institutionerna förbättras, en så kallad "democratization from below". En invändning mot att denna presumtiva utveckling skulle kunna realiseras är att teorierna om civilsamhället presenterar en alldeles för förenklad och idealiserade bild. Att anta att socialt kapital alltid producerar en viss mängd resurser till samhället är att göra samma misstag som ekonomer gör då de utifrån BNP mäter ett lands ekonomiska utveckling (Encarnación 2003:36). Med detta menas att socialt kapital inte alltid nödvändigtvis kommer att hjälpa landets demokratiska utveckling, det finns många andra faktorer att hänsyn till som utelämnas. Ytterligare en invändning är att teorier om civilsamhället och socialt kapital ofta utgår från att de värderingar som sprids är av en liberal karaktär (Oxhorn 2006:61f). Bara för att medborgare organiserar sig behöver detta automatiskt inte leda till att det genererar enbart demokratiska värderingar. Det kan även leda till att misstro ökar (Encarnación 2003:39).

Rörelsen bygger i viss mån på en misstro mot representativ politik (Petras - Veltmeyer 2006). Den demokrati som bedrivs inom rörelsen är inte helt förenlig med den statliga. På flera sätt är rörelsen till och med uppbyggd på en systemkritisk grund. Med detta i åtanke är det inte självklart att den "demokratiska fostran" som bedrivs enbart kommer generera attityder som ökar tilltron till staten. Däremot anser vi att den dragen av direktdemokrati som finns inom rörelsen kan verka i enlighet med teorin om civilsamhälle och utveckla en ökad tilltro till demokrati som styrelsesätt.

4.3 Bristande rättsväsende

De stora problemen med Argentinas rättsväsende är dels de institutionella bristerna och dels den höga graden av korruption. Institutionernas brister har vi redan gått igenom och konstaterat att rörelserna till stor del saknar förmåga att förändra. Enligt Diamond ligger däremot botemedlet mot korruption inte enbart

hos de politiska institutionerna utan även i ett effektivt civilsamhälle (1999:93). Som vi har skrivit ovan anser BTI att korruptionen är svår att åtgärda på grund av informella faktorer. Korruptionen beskrivs som en del av den politiska kulturen. I länder där det ser ut på detta sätt är det inte säkert att man kan åtgärda problemet ens med ett maktskifte. Utvecklingen i Ukraina visar på detta, valet av nya ledare lyckades inte få bukt med korruptionen (Rose 2009:16). På så vis kan rörelsen påverka med skapandet av socialt kapital.

Rothstein ser korruptionen i Latinamerika som en ond cirkel. Medborgarna vill inte betala skatt till en ineffektiv och korrupt statsapparat och utan skattemedel har staten inte resurser nog att åtgärda dessa problem. Han anser att lösningen måste komma uppifrån genom effektiva institutioner, frågan är bara vem ska bygga dem om korruptionen är alltför utbredd (2003:35f).

Både Diamond och Rothstein är överens om att institutionerna är centrala i kampen mot korruption. Diamond tillskriver dock civilsamhället en men betydande roll. Det är främst åter igen fråga om att skapa tillit. På denna punkt har vi redan sagt att detta inte nödvändigtvis är något som fabrikssockupanterna genererar. Alltså kan vi inte hävda att rörelsen är en del av lösningen på korruptionsproblemet. När Diamond talar om civilsamhällets roll i denna process refererar han snarare till den delen av det som sysslar med att granska institutionerna, som till exempel olika former av media (Diamond 1999:240)

4.4 Socioekonomisk ojämlikhet

Kollektiv action är ett bra sätt för ekonomiskt och socialt marginaliserade grupper att göra sin röst hörd. Genom att organisera sig och samarbeta i sociala rörelser, fackföreningar etc. kan man i en viss mån kompensera för den politiska ojämlikhet som socioekonomiska strukturer ger upphov till. Sociala rörelser kan motverka den kulturella hegemoni som gynnar privilegierade grupper (Rueschemeyer 2005:57).

Fabrikssockupanternas starka samarbete med andra rörelser bestående av andra marginaliserade grupper gör att de tillsammans utgör en stark röst och blir en politisk kraft man måste ta hänsyn till. Det finns många empiriska belegg för situationer där detta har hänt. 2004 genomförde en delegation, bestående av delar från de cirka 200 övertagna fabriker, manifestationer för att få till stånd juridiska reformer för att underlätta arbetarnas bestämmande över fabriker (Trigona 2006). Fabrikssockupanterna samarbetar med andra sociala rörelser på lokal nivå, exempelvis grannskapsföreningar och andra arbetsorganisationer. Detta samarbete har varit extra starkt och påtagligt i tider av kriser eller press från statens sida (Petras, Veltmeyer 2006). Ett viktigt sätt för civilsamhället att bidra till demokrati är genom att erbjuda andra kanaler än de partipolitiska för

artikulering och representation av intressen. Detta är av speciell vikt för traditionellt exkluderade grupper (Diamond 1999:243). Fabriksockupanterna är verksamma på detta område genom att erbjuda en röst åt marginaliserade grupper.

Förutom detta verkar fabriksockupanterna för en social utjämning. Rörelsen som startade som en organisering av arbetslösa fabriksarbetare har också en ambition att få dessa företag lönsamma. Under krisen låg den öppna urbana arbetslösheten mellan 15 och 20 %. Idag ligger den kring 8%. Mer än 80 % av fabrikerna som överlevt krisen har kunnat nyanställa och anställningarna har till största del skett av tidigare arbetslösa arbetare. Detta mycket tack vare de kostnader man sparade på mindre löneskillnader inom produktionen (Hille 2009:3,4,12). På lokal nivå är ockupationerna av stor betydelse för den ekonomiska och sociala utjämningen.

5 Slutdiskussion

I denna uppsats har vi granskat de argentinska fabrikssockupanterna möjligheter att arbeta för en konsolidering av demokratin. Vi har utgått från teoribildningar om civilt samhälle men även tagit hänsyn till kritiken mot dessa. Till viss del kan man argumentera för att det är ett tillvägagångssätt som är orättvist mot både rörelsen och teorin. Civilt samhälle är ett begrepp som utgår från en mångfald av rörelser och hur de kan påverka. Fabrikssockupanterna är bara en del av denna mångfald. Rörelsen är dessutom starkt fokuserad kring frågan om arbetslöshet och har begränsad verksamhet på andra områden. I vår uppsats har vi begränsat civilsamhälle till att enbart belysa de aspekter fabrikssockupanterna kan anses påverka. Det har möjliggjort en givande diskussion kring teorin samt också tillåtit oss att fånga de indirekta effekter av rörelsens demokratipåverkan vi har velat undersöka.

Teorin om civilsamhälle missar vissa delar av fenomenet med fabrikssockupanterna. Mycket av teorin utgår från ett liberalt synsätt på demokrati. Fabrikssockupanterna uppfattas och beskrivs ofta som kritiska till det ekonomiska och politiska systemet. Det kan eventuellt uppfattas som att vi missar denna dimension i vårt val av teori när vi undersöker rörelsen. Anledningen till att detta inte fått utrymme i vår uppsats är att vi inte anser detta vara en del av rörelsens identitet. Trots att det finns inslag av systemkritik i deras verksamhet så utgörs den huvudsakliga delen av rörelsens mål och strategier av en kamp mot arbetslöshet och exkludering. Den kapitalismkritik som ofta tillskrivs rörelsen är ofta en önskan hos betraktaren själv snarare än ett reellt faktum.

I vår undersökning har vi kommit fram till att rörelsen har kan hjälpa till att åtgärda en del av de brister som finns för den argentinska konsolideringen. Främst när det gäller att ändra den politiska ojämlikheterna och genom att ”fostra” medborgarna i demokrati. Däremot har rörelsen inte samma makt (eller vilja) att förändra de politiska institutionerna. Efter vår diskussion har vi kommit fram till att detta inte är en uppgift som civilsamhället på egen hand kan ansvara för. Det krävs ett samspel mellan både institutioner och medborgarna. Rättsstaten måste fungera och invånarna måste stödja detta för att kunna åtgärda problem så som korruption. Eftersom konsolidering är en starkt kontextbunden process kan vi inte med säkerhet säga hur den argentinska demokratin kommer att se ut i framtiden. De punkter vi har listat har vi valt eftersom vi anser att dessa måste vara på plats innan Argentina kan skapa sin egen typ av demokrati. Denna behöver inte nödvändigtvis bli av västerländsk modell.

Fabriksockupationerna har varit en relativt liten företeelse i förhållande till Argentinas storlek. Vår ambition har inte varit att göra säga i *vilken utsträckning* fabriksockupanternas verkar för konsolidering. Vi har snarare fokusera på *hur* de gör de och i vilka avseenden de kan påverka överhuvudtaget. Rörelsen vi undersöker har varit aktiv under nästan tio år men det är inte möjligt att utvärdera vad detta rent konkret har inneburit för demokratin annat än på lokal nivå. Varken ”socialt kapital” eller något annat av det som civilsamhället anses genereras enligt Diamonds teori är någonting mätbart. Häri bottnar också mycket av den kritik som finns mot teorin.

Historiskt sett har Argentina präglats av starka sociala rörelser och dessa utgör viktiga politiska aktörer i landet. I synnerhet under diktaturtiden, men även efteråt, drev människorättsrörelser på genomförandet av instiftandet av viktiga politiska och sociala rättigheter. Med denna bakgrund ter det sig därför högst rimligt att även dagens sociala rörelser har en viktig inverkan på demokratins framtid.

6 Referenser

Bertelsmann Transformation Index, Hemsida (Elektronisk) 2010. Tillgänglig:
<http://bti2003.bertelsmann-transformation-index.de/96.0.html?&L=1>
Hämtdatum: (2010-05-17)

della Porta, Donatella – Diani, Mario, 2006. *Social movements: an introduction*.
2nd ed. Malden, MA:Blackwell Publishing

Diamond, Larry Jay, 1999. *Developing Democracy*. Baltimore: The John Hopkins
University Press

Diamond, Larry Jay – Linz, Juan J., Lipset – Seymour Martin, 1989. *Volume four:
Democracy in developing countries, Latin America*. London: L. Rienner.

Encarnación, Omar G, 2003. *The myth of civil society*. New York: Palgrave
Macmillan.

Esaiasson, Peter – Gilljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wägnerud, Lena, 2009.
Metodpratikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad. 3^e uppl.
Stockholm: Nordstedts Juridik AB.

Freedom House, Hemsida (Elektronisk) 2010. Tillgänglig:
[http://www.freedomhouse.org/template.cfm?
page=22&year=2010&country=7771](http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=22&year=2010&country=7771). Hämtdatum: (2010-05-17)

Grugel, Jean, 2002. *Democratization: a critical introduction*. Basingstoke:
Palgrave Macmillan.

Haerpfer, Christian W., 2009. "Post-communist Europe and post-soviet Russia", i
Haerpfer, Christian W. - Bernhagen, Patrick – Inglehart, Ronald F. - Welzel,
Christian (red.), i *Democratization*. Oxford: Oxford University Press. 309-
321.

Hagopian, Frances, 2005. "Brazil and Chile". i Diamond, Larry-Morlino,
Leonardo, *Assessing the Quality of Democracy*. Baltimore: The John Hopkins
University Press, 123-163.

- Hille, Kristina, 2009. *The empresas recuperadas in Argentina: a way out of the crisis.* (Elektronisk)
http://www.ilo.org/public/english/region/afpro/addisababa/pdf/se_techhille_en.pdf Hämtdatum: 2010-05-17
- Letki, Natalia, 2009. "Social capital and civil society", i Haerpfer, Christian W. - Bernhagen, Patrick – Inglehart, Ronald F. - Welzel, Christian (red.), *Democratization*. Oxford: Oxford University Press. 158-172.
- Linton, Magnus, 2005. *Americanos*. Stockholm: Bokförlaget Atlas
- Magnani, Esteban, 2004. *Ockupera, gör motstånd, producera*. Stockholm: Tryckeri Federativ AB.
- Oelsner, Andrea – Bain, Mervyn, 2009. "Latin America", i Haerpfer, Christian W. - Bernhagen, Patrick – Inglehart, Ronald F. - Welzel, Christian (red.), *Democratization*. Oxford: Oxford University Press. 290-309
- Oxhorn, Philip, 2006. "Conceptualizing civil society from the bottom up: a political economy perspective" i Feinborg, Richard – Waisman, Carlos H. - Zamosc, Leon (red.). *Civil society and democracy in Latin America*. New York: Palgrave Macmillan, 59-87.
- Petras, James – Veltmeyer, Henry, 2005. *Social movements and state power: Argentina, Brazil, Bolivia, Ecuador*. London: Pluto press.
- Petras, James – Veltmeyer, Henry, 2006. *Worker self-management in historical perspective, 1950-2006*. (Elektronisk). <http://libcom.org/library/worker-self-management-in-historical-perspective> Hämtdatum: 2010-05-17.
- Plattner, Marc F., 2005. "A Skeptical Perspective", i Diamond, Larry-Morlino, Leonardo, *Assessing the Quality of Democracy*. Baltimore: The John Hopkins University Press, 77-85.
- Rose, Richard, 2009. "Democratic and undemocratic states", i Haerpfer, Christian W. - Bernhagen, Patrick – Inglehart, Ronald F. - Welzel, Christian (red.), *Democratization*. Oxford: Oxford University Press. 172-186.
- Rossi, Federico M. - della Porta, Donatella, 2009. "Social movements, trade unions, and advocacy networks", i Haerpfer, Christian W. - Bernhagen, Patrick – Inglehart, Ronald F. - Welzel, Christian (red.), *Democratization*. Oxford: Oxford University Press. 172-186.

Rothstein, Bo, 2003. *Sociala fällor och tillitens problem*. Kristianstad: SNS Förlag.

Rueschmeyer, Dietrich, 2005. "Addressing Inequality", i Diamond, Larry-Morlino, Leonardo (red.), *Assessing the Quality of Democracy*. Baltimore: The John Hopkins University Press, 47-62.

Schmitter, Philippe C., 1995. "Transitology: the science or the art of democratization?" i Tulchin, Joseph S – Romero, Bernice (red.). *The consolidation of democracy in Latin America*. London: L. Rienner 11-45.

The Economist Intelligence Unit. 2008 *Country Profile: Argentina* (elektronisk) <http://www.eiu.com/index.asp?rf=0> Hämtdatum: 2010-05-05

Trigona, Marie, 2006. *Recuperated enterprises in Argentina: reversing the logic of capitalism*. (Elektronisk) <http://upsidedownworld.org>. Hämtdatum: (2010-05-17)